

Sygn. akt I.Ca 504/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 05 lutego 2019 roku

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Szostak - Szydłowska (spr.)
Sędziowie:	SSO Antoni Czeszkiewicz SSO Aneta Ineza Sztukowska
Protokolant:	st. sekr. sąd. Ewa Andryszczyk

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2019 roku w Suwałkach

na rozprawie

sprawy z powództwa **Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W.**

przeciwko **B. J.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W.

od wyroku Sądu Rejonowego w Suwałkach

z dnia 22 października 2018 roku sygn. akt I C 1379/18

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) zasądza od pozwanej B. J. na rzecz powoda Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. kwotę 630,- zł (sześćset trzydzieści złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 14 grudnia 2016 r. do dnia 05 lutego 2019 r.;

b) należność zasądzoną w ppkt a) rozkłada na 6 (sześć) miesięcznych rat, w tym pierwsza rata w wysokości 130,- zł (sto trzydzieści złotych), a kolejne w kwotach po 100,- zł (sto złotych), płatne do 15-tego każdego miesiąca, poczynając od miesiąca następującego po uprawomocnieniu się niniejszego orzeczenia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od każdego uchybionego terminu płatności poszczególnych rat do dnia zapłaty;

c) odstępuje od obciążania pozwanej obowiązkiem zwrotu na rzecz powoda kosztów procesu przed Sądem I-szej instancji;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 122,- zł (sto dwadzieścia dwa złote) tytułem zwrotu kosztów procesu przed Sądem II-giej instancji, w tym w tym kwotę 90,- zł (dziewięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Małgorzata Szostak - Szydłowska SSO Antoni Czeszkiewicz SSO Aneta Ineza Sztukowska

Sygn. akt I Ca 504/18

UZASADNIENIE

Syndyk masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. domagał się zasądzenia od pozwanej B. J. kwoty 630,00 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 14 grudnia 2016 roku do dnia zapłaty i zasądzenia kosztów procesu. W uzasadnieniu swego żądania podał, że pozwana spełniła warunki członkostwa w Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej w W. z siedzibą w W. i w związku z tym uczestniczy w pokrywaniu straty bilansowej. Dochodzona pozewem należność stanowi równowartość dwukrotności wpłaconych i posiadanych przez pozwaną udziałów w Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej w W. i pozwana jej nie uiściła pomimo wezwania.

Pozwana B. J. wniosła o oddalenie powództwa, a przypadku uznania jego zasadności domagała się rozłożenia należności na po 100,- zł miesięcznie wskazując że pozostaje na emeryturze i ponosi wysokie koszty zakupu lekarstw.

Sąd Rejonowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 22 października 2018 r., sygn. akt I C 1379/18, oddalił powództwo.

Z ustaleń Sądu Rejonowego wynikało, że pozwana B. J. w dniu 09 lipca 2012 roku złożyła deklarację członkowską w Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej w W., zobowiązując się do przestrzegania przepisów statutu i regulaminów, jak również opłacając wpisowe w wysokości 39,00 zł i wkład członkowski w wysokości 1,00 zł oraz wnosząc 1 udział. Dodatkowo, zadeklarowała comiesięczne wpłaty na Indywidualne Konto Spółdzielcze w wysokości 10,00 zł, a także zobowiązała się do wniesienia dodatkowych udziałów w liczbie 20 płatnych w terminie 30 dni od daty złożenia oświadczenia.

Postanowieniem Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z dnia 05 lutego 2015 roku ogłoszono upadłość Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. z siedzibą w W., z możliwością zawarcia układu, powierzając sprawowanie zarządu całym majątkiem upadłego – zarządcy w osobie L. K.. Decyzją nr (...) z dnia 17 marca 2015 roku zarządca Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości układowej z siedzibą w W., w związku z odnotowaną za rok 2014 stratą bilansową, zaliczył w całości środki zgromadzone w ramach funduszu zasobowego i funduszu udziałowego na pokrycie strat Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. z siedzibą w W.. Ponadto, na pokrycie strat za rok 2014 przeznaczono udziały wpłacone przez członków. W konsekwencji, wobec zaliczenia udziałów na poczet strat stwierdził, iż członkom nie przysługuje żądanie zwrotu kwot wpłaconych na udziały.

Następnie postanowieniem Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z dnia 19 marca 2015 roku zmieniono sposób prowadzenia postępowania upadłościowego Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. z siedzibą w W. z postępowania z możliwością zawarcia układu na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego i jednocześnie ustanowiono syndyka w osobie L. K..

W dniu 21 września 2015 roku złożono sprawozdanie finansowe za 2014 rok, z którego wynikało, iż Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa w W. z siedzibą w W. w 2014 roku zanotowała stratę bilansową w wysokości 2.469.289.473,26 zł, która to strata, po zaliczeniu środków zgromadzonych w ramach funduszu zasobowego i funduszu udziałowego oraz udziałów wpłaconych przez członków, uległa zmniejszeniu do kwoty 2.264.215.497,98 zł. Decyzją nr (...) z dnia 28 października 2016 roku Syndyk masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. stwierdził, iż członkowie Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. ponoszą odpowiedzialność za stratę

bilansową do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, oznaczając granice tejże odpowiedzialności w ten sposób, że każdy członek jest zobowiązany do dopłaty 100% wartości posiadanych i wpłaconych udziałów.

Sąd Rejonowy ustalił także, że pismem z dnia 21 listopada 2016 roku powód wezwał pozwaną B. J. do pokrycia strat Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. do wysokości dwukrotności wpłaconych udziałów, tj. do zapłaty kwoty 630,00 zł w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania.

Sąd Rejonowy uznał, iż powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Po pierwsze, wskazał, że stosownie do treści art. 2 ustawy z dnia 5 listopada 2009 roku o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2017 r., poz. 2486), kasa jest spółdzielnią, do której w zakresie nieuregulowanym ustawą stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 roku – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2018 r. poz. 1285). Art. 26 ust. 2 ww. ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, który stanowi *lex specialis* wobec art. 90 § 1 zd. 1 Prawa spółdzielczego, określa kolejność pokrywania strat bilansowych kas następująco, tj. w pierwszej kolejności pokrywane są z funduszu zasobowego (powstającego z wpłat wpisowego wnoszonego przez członków oraz nadwyżki bilansowej), a w części przekraczającej fundusz zasobowy – z funduszu udziałowego (powstającego z wpłat udziałów członkowskich). Stopień, w jakim wszyscy członkowie uczestniczą w pokrywaniu strat bilansowych kasy, może zostać na podstawie statutu podwyższony do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów (art. 26 ust. 3 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych). Sąd Rejonowy przyjął, iż niewątpliwie § 59 ust. 5 statutu Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. przewiduje odpowiedzialność członków za straty do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, jednakże uchwałę o sposobie pokrycia strat zgodną z regulacjami statutowymi kasy winno podjąć walne zgromadzenie – zwołane po upływie roku obrachunkowego (art. 38 § 1 pkt 4 Prawa spółdzielczego w zw. z art. 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych). Wystąpienia dodatkowej odpowiedzialności członków kasy za stratę bilansową zatem wymaga uchwały walnego zgromadzenia o pokryciu straty. Uchwała taka powinna ona zobowiązywać członków kasy do wniesienia dopłat. Przesłanką podjęcia takiej uchwały jest poziom funduszu zasobowego i udziałowego niewystarczający do pokrycia straty.

Sąd Rejonowy stwierdził też, iż uchwała o pokryciu straty bilansowej przez wezwanie członków do wniesienia dopłat powinna zapaść w terminie 6 miesięcy po upływie roku obrachunkowego, na walnym zgromadzeniu zwołanym w celu m.in. zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego na podstawie art. 39 § 1 Prawa spółdzielczego w zw. z art. 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych i art. 53 ust. 2a Ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. z 2018 r., poz. 395).

Sąd Rejonowy podkreślił, że w przedmiotowej sprawie walne zgromadzenie Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. nie podjęło uchwały o dodatkowej odpowiedzialności jej członków za stratę bilansową. Ponadto obecnie uchwała ta nie może być już podjęta, bowiem w jednostkach, w których ogłoszono upadłość, organ ten nie zatwierdza sprawozdania finansowego. Skoro walne zgromadzenie nie podjęło, w określonym czasie po zakończeniu okresu obrachunkowego, stosownej uchwały, to po stronie członków Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. nie powstało zobowiązanie do pokrycia strat.

Zdaniem Sądu Rejonowego, syndyk swoją decyzją nie może zastępować uchwały walnego zgromadzenia, tym samym nie może zobowiązywać członków Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. z siedzibą w W. do wpłacenia podwójnych udziałów na pokrycie strat za 2014 r. Sąd Rejonowy wskazywał, że przepisy ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze nie odbierają upadłemu uprawnienia do zwoływania zgromadzeń wspólników czy walnych zgromadzeń. Artykuł 75 ust. 1 Prawa upadłościowego wskazuje bowiem, iż z chwilą ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego, upadły traci prawo zarządu oraz możliwość korzystania i rozporządzania mieniem wchodzącym do masy upadłości. Upadły zachowuje jednak swoje uprawnienia organizacyjne i nie traci osobowości prawnej (art. 185 ust. 2 Prawa upadłościowego). Sąd Rejonowy w tym zakresie odwołał się do poglądów doktryny, zgodnie z którymi organy osoby prawnej w upadłości w dalszym ciągu są czynne, z tym zastrzeżeniem, że mogą w zasadzie dokonywać tylko takich czynności, które dotyczą spraw organizacyjnych osoby prawnej. Zwołanie zgromadzenia wspólników należy niewątpliwie do sfery spraw organizacyjnych (korporacyjnych) osoby prawnej.

Syndyk masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. nie ma zatem kompetencji do wzywania członków Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. do uzupełnienia przez nich udziałów do podwójnej wysokości.

Wątpliwości Sądu Rejonowego budziło stosowanie przepisu art. 26 ust. 3 Ustawy o (...) w przypadku, gdy do czynienia mamy z upadłością likwidacyjną kasy. Upadłość likwidacyjna ma na celu bowiem zaspokojenie wierzycieli- także członków spółdzielni, od których obecnie żąda się zapłaty. Jednakże celem przepisu art. 26 ust. 3 Ustawy o (...) jest poprawienie stabilności finansowej kasy, a w przypadku jej upadłości likwidacyjnej, cel ten nie może zostać już osiągnięty. W konsekwencji żądanie dopłat, celem pokrycia straty prowadzi bezpośrednio do zaspokojenia wierzycieli, a więc narusza cel art. 26 ust. 3 Ustawy o (...), a nadto stoi w sprzeczności z art. 19 § 3 Prawa Spółdzielczego, który zwalnia członków spółdzielni z odpowiedzialności za zobowiązania spółdzielni.

Po drugie, Sąd Rejonowy uznał, że roszczenie dochodzone pozwem jest przedawnione. W dniu 9 lipca 2018 roku weszła w życie ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 1104), która nakazuje sądom uwzględnianie z urzędu zarzutu przedawnienia. Według nowego brzmienia art. 117 § 2¹ k.c., po upływie terminu przedawnienia nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi. Sąd pierwszej instancji termin przedawnienia roszczenia syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. wobec pozwanej o dopłatę, jako związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej określił na 3 lata (art. 118 k.c.).

Sąd Rejonowy wskazał, że stosownie do treści art. 120 § 1 k.c., bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Początek biegu przedawnienia ustalił na podstawie najwcześniejszego momentu, w którym Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. mogła domagać się dopłaty, celem pokrycia straty bilansowej. O tym, że Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa w W. ma długi, których nie jest w stanie sama pokryć było już wiadome najpóźniej w lutym 2015 r., kiedy to ogłoszono jej upadłość. Od tego więc czasu syndyk miał 3 lata na dochodzenie ewentualnych roszczeń należnych upadłemu. Późniejsze próby stworzenia pewnych decyzji, aby umożliwić zebranie jak największej ilości środków i wykorzystanie w tym celu pojedynczych przepisów prawa, nie mogą konwalidować tej czynności. W konsekwencji, zdaniem Sądu Rejonowego, żądanie dopłat celem pokrycia straty bilansowej za rok 2014 roku, zgłoszone w niniejszej sprawie w dniu 25 czerwca 2018 r., było przedawnione.

Po trzecie, Sąd Rejonowy uznał, iż powództwo było sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, tj. z zasadą sprawiedliwości społecznej. Członkowie Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. to przede wszystkim osoby, które chciały ulokować swoje środki pieniężne. Nie skorzystały w tym zakresie z ofert banku, a postanowiły zostać członkami Kasy, co się wiązało z pokryciem udziałów. Wpłacili oni swoje środki na udziały, następnie ulokowali swoje oszczędności. Aktualnie nie odzyskali oni swoich pieniędzy od upadłego. Oszczędności wniesione do Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. zostały pokryte przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny, który gwarantuje bezpieczeństwo depozytów do równowartości 100.000 Euro w złotych, natomiast członkowie stracili wpłacone udziały i są pokrzywdzeni całą tą sytuacją. Obecnie mają jeszcze uczestniczyć w pokryciu strat - poniesieniu kosztów postępowania upadłościowego i ewentualnego pokrycia strat wierzycieli - w tym także ich. Członkowie Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej są jednocześnie wierzycielami, a przez powoda traktowani są także jako dłużnicy.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego wniósł powód Syndyk masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. zaskarżając go w całości.

Zarzucił obrazę przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 75 ust. 1 i art. 173 ustawy Prawo upadłościowe oraz art. 134 ustawy Prawo spółdzielcze w zw. z art. 185 ust. 2 ustawy Prawo upadłościowe a także art. 38 § 1 pkt 4 ustawy Prawo spółdzielcze i § 59 ust 5 statutu (...) w W. poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że po ogłoszeniu upadłości (...) w W. walne zgromadzenie Kasy nadal posiada wyłączne uprawnienie do ustalenia sposobu pokrycia straty bilansowej Kasy, o której to uchwale mowa jest w art. 38 § 1 pkt 4 ustawy Prawo spółdzielcze, bez której to uchwały, zdaniem Sądu, nie powstaje roszczenie Kasy przeciwko jej członkom o zapłatę z tytułu podwyższonej odpowiedzialności za straty z § 59 ust 5 Statutu (...) w W. - podczas gdy:

(1) powstanie roszczenia z tytułu podwójnej odpowiedzialności członków za straty Kasy nie wymaga uprzedniego podjęcia dodatkowej uchwały walnego zgromadzenia o sposobie pokrycia straty albowiem powstanie straty bilansowej stanowi, na mocy § 59 ust. 5 Statutu Kasy, samoistną przesłankę odpowiedzialności członków wobec (...) w W.; w szczególności, że wprowadzenie do Statutu Kasy zasady podwyższonego uczestnictwa jej członków w pokrywaniu strat nastąpiło już na podstawie uchwały walnego zgromadzenia (a ściślej Zwyczajnego Zebrania Przedstawicieli Członków Kas) z dnia 27 czerwca 2013 r. w oparciu o ustawowe upoważnienie do podjęcia takiej uchwały zawarte w art. 26 ust. 3 ustawy o Spółdzielczych (...) (dalej: „ustawa o (...)"), który to przepis wyklucza inny tryb podwyższenia odpowiedzialności członków Kasy aniżeli w drodze zmiany (uchwalenia) Statutu, w tym wyklucza konieczność podejmowania dodatkowej uchwały walnego zgromadzenia, o której mowa w art. 38 ust. 1 pkt. 4 ustawy Prawo Spółdzielcze;

a nawet przy przyjęciu istnienia obowiązku podjęcia decyzji co do sposobu pokrycia straty:

(2) po ogłoszeniu upadłości Kasy wszystkie czynności mające charakter czynności zarządzania i rozporządzania mieniem upadłej spółdzielni mogą być dokonywane tylko przez organy postępowania upadłościowego, tj. przez ustanowionego przez sąd upadłościowy syndyka masy upadłości przy ewentualnym udziale rady wierzycieli lub sędziego-komisarza, zaś wszelkie organy upadłego (w tym organy uchwałodawcze) tracą jakiegokolwiek uprawnienia o charakterze majątkowym stosownie do art. 75 ust 1 i art. 173 Prawa upadłościowego oraz art. 134 ustawy Prawo spółdzielcze, zachowując jedynie uprawnienia o charakterze organizacyjnym (korporacyjnym), o których to uprawnieniach mowa w art. 185 § 4 Prawa upadłościowego; w szczególności sam fakt, że „zwołanie zgromadzenia wspólników należy niewątpliwie do sfery spraw organizacyjnych (korporacyjnych osoby prawnej nie upoważnia do analogicznej i automatycznej oceny charakteru prawnych uchwał, jakie miałyby być podejmowane na zwołanym zgromadzeniu.

2. art. 26 ust. 3 ustawy o (...) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że stosowanie w realiach niniejszej sprawy przepisu art. 26 ust. 3 ustawy o (...) uzasadniające żądanie przez powoda zapłaty jest sprzeczne z celem tego przepisu, którym jest poprawienie stabilności finansowej kasy - podczas gdy - art. 26 ust. 3 ustawy o (...) nie stanowi podstawy prawnej roszczenia Powoda, stanowiąc jedynie ustawowe upoważnienie organów uchwałodawczych Kasy do podjęcia uchwały o zmianie (uchwaleniu) statutu Kasy zwiększającego zakres uczestnictwa członków Kasy w pokrywaniu jej strat do „ podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, a co za tym idzie przepis ten nie może stanowić podstawy prawnej oddalenia roszczenia Syndyka, które to roszczenie wynika z innej podstawy prawnej, tj. § 59 ust. 5 Statutu Kasy;

3. art. 19 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że żądanie od członków Kasy dopłat w celu pokrycia straty w sytuacji gdy (...) w W. jest w upadłości likwidacyjnej narusza art. 19 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze, który zwalania członków spółdzielni z odpowiedzialności wobec wierzycieli - podczas gdy - przewidziany w tym przepisie zakres odpowiedzialności członków spółdzielni dotyczy odpowiedzialności członków Kasy wobec jej wierzycieli, nie dotyczy zaś odpowiedzialności członków wobec samej spółdzielni; innymi słowy przepis art. 19 § 3 cytowanej ustawy przewiduje jedynie zakaz dochodzenia przez wierzycieli roszczeń bezpośrednio od członków, nie stanowi natomiast żadnych ograniczeń w dochodzeniu przez spółdzielnię roszczeń wobec swoich członków z tytułu ich odpowiedzialności za wykonanie statutowego obowiązku wpłaty udziałów lub wpłaty kwot odpowiadających podwyższonej odpowiedzialności członków Kasy z tytułu powstałej straty, jak również nie limituje zakresu stosowania tego przepisu od tego czy spółdzielnia jest w stanie upadłości;

4. art. 118 k.c. i art. 120 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. poprzez błędne uznanie, że roszczenie powoda jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej Kasy i termin jego przedawnienia wynosi 3 lata jak również poprzez uznanie że najwcześniejszym możliwym terminem, w którym Syndyk mógł domagać się zapłaty od członków kasy z tytułu ich odpowiedzialności za stratę bilansową był moment ogłoszenia upadłości (...), czyli „luty 2015r.” - podczas gdy:

(1) roszczenie z tytułu podwójnej odpowiedzialności członków za straty Kasy nie jest roszczeniem związanym z prowadzoną przez (...) w W. działalnością gospodarczą (którą stosownie do art. 3 ust 1 ustawy o (...) jest zasadniczo udzielanie pożyczek i kredytów oraz gromadzeniem środków pieniężnych), lecz jest osobnym, nie związanym z działalnością gospodarczą Kasy roszczeniem, wynikającym wprost ze Statutu Kasy, a ściślej z trwającego między członkiem Kasy (spółdzielni) a Kasą (spółdzielnią) stosunku członkostwa; a co za tym idzie roszczenie Powoda podlega 6-letniemu terminowi przedawnienia, który stosownie do art. 5 ust. 2 zd. 2 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw rozpoczął swój bieg z dnia 9 lipca 2018 r., a nawet przy przyjęciu 3-letniego terminu przedawnienia;

(2) terminem, od którego w realiach niniejszej sprawy można byłoby najwcześniej liczyć termin przedawnienia zgodnie z art. 120 zd. 2 k.c. w zw z art. 455 k.c. jest dzień 21 września 2015 r., jako dzień sporządzenia sprawozdania finansowego (...) w W. za rok 2014 r.;

5. art. 5 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i dowolne uznanie, że roszczenie powoda skierowane przeciwko pozwanej jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, tj. z zasadą sprawiedliwości społecznej, albowiem pozwana, która wraz z przystąpieniem do (...) w W. wpłaciła udziały i jako wierzyciel Kasy nie powinna być traktowana jako jej dłużnik - podczas gdy:

(1) dla oceny istnienia granic i kierunków rozstrzygnięcia w oparciu o art. 5 k.c. konieczne jest prawidłowe ustalenie stanu faktycznego, będącego podstawą jego oceny z perspektywy zasad współzycia społecznego, zaś Sąd Rejonowy nie poczynił w opisanym zakresie żadnych ustaleń faktycznych, a ściślej nie przeprowadził jakiegokolwiek postępowania dowodowego co do tego, czy pozwana jest wierzycielem (...) w W. i jest „pokrzywdzona całą tą sytuacją”, jak również nie przeprowadził postępowania w zakresie sytuacji majątkowej pozwanej, czy też przyczyn niewykonania przez nią obowiązków statutowych, w tym związanych z czynnym uczestnictwem w „życiu” Kasy (co przede wszystkim oznacza udział w walnych zgromadzeniach Kasy, zapoznawanie się z treścią podejmowanych przez walne zgromadzenie uchwał lub ich zaskarżanie);

(2) pozwana dobrowolnie akceptowała postanowienia Statutu Kasy przystępując do (...) w W. i stając się członkiem (współwłaścicielem) Kasy, w tym dobrowolnie godząc się na obowiązek wpłacenia udziału oraz funkcjonujących w Kasie sposobów pokrycia starty, stosownie do § 59 ust 5 Statutu;

(3) pozwana na żadnym etapie postępowania nie podnosiła zarzutu w zakresie sprzeczności roszczenia powoda z zasadami współzycia społecznego, jak również nie podnosiła żadnych okoliczności, które mogłyby być oceniane z perspektywy art. 5 k.c.; co nie pozostaje bez wpływu na istniejące domniemanie, że korzystający z prawa podmiotowego Syndyk - dochodzący roszczeń wynikających z prawnie ważnego i obowiązującego strony procesu Statutu Kasy - postępuje zgodnie z zasadami współzycia społecznego, zaś ciężar dowodu istnienia okoliczności faktycznych uzasadniających zarzut naruszenia art. 5 k.c. spoczywał na pozwanej, która nawet nie usiłowała wykazywać tych okoliczności, mogących stanowić o sprzeczności roszczenia Powoda z zasadą sprawiedliwości społecznej.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kwot dochodzonych pozwem i zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania według norm przepisanych, z uwzględnieniem kosztów pomocy prawnej adwokata udzielonej w toku postępowania apelacyjnego.

Pozwana B. K. – J. w odpowiedzi na apelację wnosił o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja była uzasadniona.

Przede wszystkim, zasadne okazały się zarzuty dotyczące naruszenia art. 75 ust. 1 i art. 173 ustawy Prawo upadłościowe oraz art. 134 ustawy Prawo spółdzielcze w zw. z art. 185 ust. 2 ustawy Prawo upadłościowe, a także art. 38 § 1 pkt 4 ustawy Prawo spółdzielcze i § 59 ust 5 statutu (...) w W..

Rzeczywiście w literaturze tematu prezentowane jest stanowisko, że przepis art. 26 ust. 3 art. 2 ustawy z dnia 5 listopada 2009 roku o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2017 r., poz. 2486), - dalej: ustawy o (...), dotyczy odpowiedzialności członka kasy za straty in abstracto. Autorzy tego poglądu twierdzą, że ta regulacja nie jest bezpośrednim źródłem powstania wierzytelności. Odpowiedzialność in concreto członka kasy za stratę bilansową realizowana jest w ściśle określonym ładzie proceduralnym. Odpowiedzialność ta nigdy nie powstaje zatem ani ipso iure ani automatycznie z chwilą powstania straty bilansowej. Poddanie powstania tej odpowiedzialności in concreto odpowiednim procedurom korporacyjnym jest uzasadnione potrzebą ochrony praw dla członka kasy (m.in. prawo zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia). Przepis art. 38 § 1 pkt 4 pr. spół. w zw. z art. 2 ustawy o (...) stanowi, że do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia należy podejmowanie uchwał w sprawie podziału nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego) lub sposobu pokrycia strat. Jeżeli przed ogłoszeniem upadłości kasy podjęto, we właściwym trybie, prawomocną uchwałę organu stanowiącego kasy w sprawie sposobu pokrycia straty poprzez zobowiązanie członków do uzupełnienia wkładów członkowskich, wówczas syndyk masy upadłości ma niezaprzeczalny tytuł prawny do dochodzenia odpowiednich roszczeń w stosunku do członków kasy. Wierzytelność taka wchodzi w skład masy upadłości i podlega likwidacji na zasadach ogólnych. Syndyk jest w takim przypadku wykonawcą roszczenia upadłej Kasy w stosunku do jej członka. Kompetencję syndyka do dochodzenia po ogłoszeniu upadłości roszczeń ze stosunku członkostwa skonkretyzowanych przed ogłoszeniem upadłości podkreśla przepis art. 135 Ustawy prawo spółdzielcze w zw. z art. 2 ustawy o (...), zgodnie z którym po ogłoszeniu upadłości członkowie spółdzielni, na żądanie syndyka upadłości, niezwłocznie uiszczają niewpłaconą jeszcze część udziału. Przepis art. 135 Ustawy prawo spół. w zw. z art. 2 ustawy o (...) odnosi się do skonkretyzowanego przed ogłoszeniem upadłości zobowiązania członka spółdzielni wobec spółdzielni. Nie dotyczy to sytuacji, gdy Kasa przed ogłoszeniem upadłości odnotowała stratę bilansową, z którą statut Kasy wiąże zwiększoną odpowiedzialność członka ale walne zgromadzenie nie podjęło przed ogłoszeniem upadłości kasy uchwały w sprawie sposobu pokrycia strat, poprzez żądanie dodatkowych wpłat od członków albo w ogóle nie podjęło w wyznaczonym terminie jakiegokolwiek uchwały w sprawie pokrycia straty.

Z powyższym stanowiskiem Sąd Okręgowy się nie zgadza i uznaje, iż powstanie straty bilansowej, na mocy § 59 ust. 5 Statutu (...) w W., stanowi samoistną przesłankę odpowiedzialności członków wobec Kasy. Zasada taka została wprowadzona do Statutu Kasy na podstawie uchwały walnego zgromadzenia (Zwyczajnego Zebrania Przedstawicieli Członków Kasy) z dnia 27 czerwca 2013 r. w oparciu o ustawowe upoważnienie do podjęcia takiej uchwały zawarte w art. 26 ust. 3 ustawy o (...). Przepis ten nie wskazuje, aby istniał inny tryb podwyższenia odpowiedzialności członków Kasy, aniżeli w drodze zmiany bądź uchwalenia Statutu. Nie istnieje zatem konieczność podejmowania dodatkowej uchwały walnego zgromadzenia, o której mowa w art. 38 ust. 1 pkt. 4 Prawa spółdzielczego.

Sąd Okręgowy przychyła się do stanowiska prezentowanego w doktrynie, zgodnie z którym już z samego porównania treści art. 26 ustawy o (...) i statutu Kasy wynika, że powstanie bilansowej straty w Kasie stanowi samodzielną przesłankę odpowiedzialności członków Kasy „w podwójnej wysokości wpłaconych udziałów”. Postanowienie § 59 pkt 3 Statutu (...) w W. upoważnia walne zgromadzenie (zebranie przedstawicieli) jedynie do powzięcia uchwały „zobowiązującej członków do wcześniejszego wpłacenia udziałów, niż to przewiduje statut”, co w kontekście przepisu art. 135 Prawa spółdzielczego oznacza, że przedmiotowe postanowienie odnosi się do czasu przed ogłoszeniem upadłości Kasy. Inne rozumienie postanowienia, o którym mowa, oznaczałoby, że statutowa norma może w istotny sposób modyfikować normę ustawową mającą charakter ius cogens. Czasu przed ogłoszeniem upadłości spółdzielni dotyczy również przepis art. 38 § 1 pkt 4 Prawa spółdzielczego, przewidujący wyłączną właściwość walnego zgromadzenia do „podejmowania uchwał w sprawie podziału nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego)

lub sposobu pokrycia strat”. Chodzi o to, że według zgodnego stanowiska orzecznictwa i doktryny czynności będące czynnościami zarządzania i rozporządzania mieniem upadłej spółdzielni mogą być dokonywane tylko przez organy postępowania upadłościowego, w szczególności przez syndyka przy ewentualnym udziale rady wierzycieli lub sędziego-komisarza (zob. art. 206 ust. 1–5 i art. 213 ust. 1 i 2 Ustawy prawo upadłościowe). Z tytułu zadeklarowanych, a jeszcze niewpłaconych, udziałów spółdzielni przysługuje wobec członka wierzytelność, która po ogłoszeniu upadłości spółdzielni staje się natychmiast wymagalna, bez względu na termin wnoszenia udziałów określony w statucie spółdzielni. Udziały wpłacone przez członków tworzą jeden z funduszy własnych spółdzielni, choć w zwykłym toku zdarzeń (tj. poza upadłością spółdzielni) członkowie spółdzielni mogą rozporządzać nimi w czasie trwania członkostwa albo żądać ich zwrotu w razie ustania stosunku członkostwa (art. 21, art. 26, art. 27 § 1 i 2, art. 29 § 1, art. 78 § 1 pkt 1 i art. 125 § 3 Ustawy prawo spółdzielcze, S. G. „Odpowiedzialność członków kasy po ogłoszeniu jej upadłości”).

Sąd Okręgowy zauważa, iż na podstawie art. 61 Prawa upadłościowego, z dniem ogłoszenia upadłości majątek (...) stał się masą upadłości. Składnikiem masy upadłości są również roszczenia wobec członków (...) o uiszczenie niewpłaconej jeszcze przez nich części zadeklarowanych wcześniej udziałów na postawie art. 135 Prawa spółdzielczego oraz roszczenia o dopłatę 100 % wartości posiadanych i wpłaconych przez spółdzielców udziałów na postawie § 59 ust. 5 Statutu (...) w zw. z art. 26 ust. 3 ustawy o (...).

W świetle przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe, (tekst jedn. Dz. U. z 2017, poz. 2344), a mianowicie art. 433 pkt 1, z dniem ogłoszenia upadłości organy zarządzające i nadzorcze banku (przepisy o bankach stosuje się odpowiednio do (...)) ulegają rozwiązaniu. Ograniczenie kompetencji walnego zgromadzenia następuje też na podstawie art. 53a ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości, zgodnie z którym „roczne sprawozdanie finansowe jednostki, (...) podlega zatwierdzeniu przez organ zatwierdzający, nie później niż 6 miesięcy od dnia bilansowego”, z tym że, w świetle ust. 2a „przepisy ust. 1 i 1 a nie dotyczą jednostek, w stosunku do których ogłoszona została upadłość”. Z kompetencji walnego zgromadzenia z chwilą ogłoszenia upadłości zostało więc wyłączone prawo zarządzania i rozporządzania majątkiem upadłego wchodzącym do masy upadłości.

Rzeczywiście z przepisów prawa upadłościowego nie wynika bezpośrednia kompetencja Syndyka do zastępowania organu uchwałodawczego, jakim jest walne zgromadzenie. Jeśli nie wynika to z istoty kompetencji (jak np. braku możliwości udzielenia absolutorium), ani ustawy szczególnej (jak art. 53a ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości) należy przyjąć, że kompetencji innych organów niż nadzorcze i zarządzające nie można domniemywać. Jednakże, jak wcześniej wyjaśniono, w niniejszej sprawie takie przejęcie kompetencji nie było potrzebne, wobec postanowienia § 59 pkt 3 Statutu (...) w W., jako samodzielnej podstawy roszczenia, bez potrzeby podejmowania dodatkowej uchwały w trybie art. 38 ust. 4 Prawa spółdzielczego. W ocenie Sądu Okręgowego, odpowiedzialność pozwanej i innych spółdzielców, nie została wykreowana przez „decyzję” Syndyka nr (...) z dnia 28 października 2016 roku, lecz opiera się na regulacji Statutu i ustawy o (...).

W ocenie Sądu Okręgowego, rację ma skarżący, iż jedną z podstawowych zasad prawa spółdzielczego jest odpowiedzialność członków za zobowiązania spółdzielni do wysokości zadeklarowanych udziałów (art. 19 § 2 Prawa spółdzielczego). Art. 26 ust. 3 ustawy o (...), stworzył możliwość rozszerzenia - na podstawie odpowiednich postanowień statutu - zakresu tej odpowiedzialności do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów. Podobne uregulowanie przewidywał art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (tekst jedn. z 2014 r. poz. 109), uchylony ustawą z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 1166). Pomiędzy art. 26 ust. 3 ustawy o (...) a art. 19 § 2 Prawa spółdzielczego zachodzi relacja *lex specialis* – *lex generalis*, którą reguluje art. 2 ustawy o (...) przyznając wyraźnie pierwszeństwo przepisom regulującym powstanie i funkcjonowanie (...) przed przepisami dotyczącymi innych rodzajów spółdzielni.

Uchwała o przyjęciu podwyższonej odpowiedzialności majątkowej członków (...) za straty tej Kasy została podjęta przed ogłoszeniem upadłości uchwałą Zwyczajnego Zebrania Przedstawicieli Członków Kasy z 27 czerwca 2013 r. Uchwała została zarejestrowana przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XIV Wydział Gospodarczy

Krajowego Rejestru Sądowego. Przy dokonywaniu wpisu do rejestru, sąd rejestrowy był zobowiązany do dokonania zbadania formalnej prawidłowości ogłoszenia i przeprowadzenia zebrania przedstawicieli.

Oczywistym jest, zgodnie z brzmieniem art. 19 § 3 Prawa spółdzielczego, że członek spółdzielni nie odpowiada wobec wierzycieli spółdzielni za jej zobowiązania. W ocenie Sądu Okręgowego, roszczenie powoda nie może być postrzegane jako sprzeczne z tym uregulowaniem. Wzmiankowany przepis ma bowiem na celu wyłączenie możliwości dochodzenia roszczeń względem konkretnych członków spółdzielni przez poszczególnych jej wierzycieli. Przepis ten nie wyłącza natomiast odpowiedzialności członków względem samej spółdzielni za straty powstałe w spółdzielni, stąd na pokrycie zobowiązań spółdzielni mogą być przeznaczone zadeklarowane przez członka udziały. Istotą art. 19 § 3 Prawa spółdzielczego jest bezpośrednia odpowiedzialność członków spółdzielni wobec spółdzielni, a nie wobec jej wierzycieli.

Słuszne były także, zdaniem Sądu Okręgowego, zarzuty naruszenia art. 118 k.c. i art. 120 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Analizując ich zastosowanie w okolicznościach niniejszej sprawy, przypomnieć należy, że jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata. Jednakże koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata (art. 118 k.c.).

Dochodzone w niniejszej sprawie roszczenie nie jest powiązane z prowadzoną przez (...) w W. działalnością gospodarczą. Stanowi ono roszczenie z tytułu członkostwa w spółdzielni. Tylko stosunki prawne pomiędzy Kasą a pozwaną wynikające z zawieranych umów dotyczących gromadzenia środków pieniężnych, udzielania pożyczek i kredytów czy prowadzenia rozliczeń finansowych są podobne do relacji przedsiębiorcy z konsumentem. Podstawa dochodzonego roszczenia natomiast nie wynika z umowy zawartej pomiędzy (...) w W. a pozwaną, lecz wynika ze Statutu (...) opartego na uregulowaniach ustawy o (...) i regulującego prawa i obowiązki członka. Roszczenie to jest typowym stosunkiem wewnątrzspółdzielczym wynikającym z samego członkostwa w Kasie. Roszczenia wewnątrzspółdzielcze związane są z prowadzeniem przez spółdzielnię działalności gospodarczej tylko wtedy, gdy wynikają z zawartej pomiędzy spółdzielnią a jej członkiem umowy i to umowy, której realizacja mieści się w prowadzonej przez spółdzielnię działalności gospodarczej (por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 09 marca 2017 r., sygn. akt III CZP 69/16).

Zważywszy na powyższe, w ocenie Sądu Okręgowego, termin przedawnienia roszczenia Syndyka masy upadłości (...) w W. wobec członka Kasy o zapłatę równowartości udziału podlega ogólnej zasadzie z art. 118 k.c. i wynosi sześć lat poczynając od roku wymagalności tego roszczenia. Rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia miało miejsce w 2015 r., kiedy to stwierdzono stratę bilansową, a ustalenie konkretnego dnia pozostaje bez znaczenia dla kierunku rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, skoro wedle art. 118 k.c. koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego. Nawet więc przyjęcie trzyletniego terminu przedawnienia oznacza, że dochodzone roszczenie mogło być zgłoszone do końca 2018 r., a ten termin został zachowany. Początkową datą biegu terminu przedawnienia była data sporządzenia bilansu (2015 r.), a nie data ogłoszenia upadłości.

Sąd Rejonowy bezpodstawnie też uznał, iż żądanie dopłaty równowartości udziału jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Obowiązek pokrywania straty bilansowej przez członków (...) w określonym zakresie wynika z przepisów prawa o randze ustawowej i pozaustawowej. Twierdzenie, że jest to niesprawiedliwe społecznie wymagałoby pogłębionego wywodu, a tego Sąd Rejonowy nie uczynił. Z akt sprawy przy tym nie wynika, aby pozwana utraciła lokatę pieniężną (na rozprawie apelacyjnej pozwana przyznała, że lokata została jej zwrócona) Członkostwo w Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo – Kredytowej jest dobrowolne, nie została też wyłączona możliwość wystąpienia z Kasy i uniknięcia negatywnych konsekwencji o których mowa wyżej. Pozwana również mogła, jak każdy członek spółdzielni, takie działania podjąć. Nie zostały wykazane żadne szczególne okoliczności po stronie pozwanej, które uzasadniałyby pogląd odmienny.

Roszczenie powoda w zakresie odsetek znajdowało natomiast uzasadnienie w brzmieniu art. 481 § 1 k.c. stanowiącym, że jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas

opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Uregulowanie to pozostaje w zgodzie z zasadą przyjętą w art. 481 § 2 zd. 1 k.c., która przewiduje, że jeżeli stopa odsetek nie została umownie ustalona należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości tam wskazanej. Mając na uwadze powyższe, zasądzono od pozwanej na rzecz powoda odsetki ustawowe za opóźnienie od zasądzonej kwoty 630,- zł od 22-go dnia po wyznaczonym w doręczonym pozwanej wezwaniu do zapłaty 21-dniowym terminie płatności, tj. od dnia 14 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy przychylił się do wniosków pozwanej o rozłożenie zasądzonej należności na raty i o odstąpienie od obciążania jej obowiązkiem zwrotu na rzecz powoda kosztów procesu. Zaistniały bowiem przesłanki określone w art. 320 k.p.c. stanowiące, iż w okolicznościach niniejszej sprawy zachodzi uzasadniony wypadek usprawiedliwiający umożliwienie dłużnikowi spełnienia świadczenia w ratach. Wypadek taki zachodzi m.in., gdy względu na stan majątkowy, rodzinny, czy zdrowotny spełnienie zasądzonego świadczenia przez pozwanego niezwłocznie lub jednorazowo byłoby niemożliwe lub bardzo utrudnione albo narażałoby jego lub jego bliskich na niepowetowane szkody. W niniejszej sprawie pozwana utrzymuje się samodzielnie z emerytury w kwocie 2.000,- zł, jest osobą starszą (ma 70 lat), schorowaną i poza utrzymaniem siebie i mieszkania ponosi koszty swego leczenia. Jednorazowe uiszczenie zasądzonej kwoty 630,- zł z należnymi odsetkami skutkowałoby dla niej uszczerbkiem koniecznego bieżącego utrzymania. Stąd rozłożono dochodzoną kwotę na 6 miesięcznych rat (w kwocie 130,- zł pierwsza rata i po 100,- zł – pozostałe), co pozwoli pozwanej na jej uiszczenie bez konieczności uciekania się przez powoda do środków przewidzianych w postępowaniu egzekucyjnym.

Z powyższych względów zachodził też szczególnie uzasadniony wypadek dla odstąpienia od obciążenia pozwanej kosztami procesu należnymi powodowi w związku z jego wygraniem. Zdecydowała o tym trudna sytuacja pozwanej przy uwzględnieniu faktu, iż sprawa niniejsza jest dla powoda sprawą typową, jakich prowadzi w skali kraju co najmniej setki. Wystarczające więc, w ocenie Sądu Okręgowego, było zobowiązanie pozwanej do zwrotu na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy, na mocy art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżone orzeczenie, a o kosztach postępowania przed Sądem II –giej instancji orzekł na zasadzie art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w zw. z art. 108 k.p.c.

SSO Małgorzata Szostak-Szydłowska SSO Antoni Czeszkiewicz SSO Aneta Ineza Sztukowska